

ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ

ՄԱՆՐԱՆԿԱՐԻՉ ՎԱՐԴԱՆ

(15-ԲԴ ԴԱՐ)

Վաստակաւոր դրիչ Արիստակէս Սերաստացու 1408 թուին, Աւագ Վանքում, ընդօրինակած «Մանրութունք» ձեռագրի էջերի գեղեցկութիւնը կազմում են մանրանկարները, որոնց հմուտ վրձինով նկարազարդել է 15-րդ դարի հայ նկարչական մշակոյթի լուսադոյն գէմքերից Վարդան մանրանկարիչը, որի մասին, սակայն, հայ մամուլում մինչեւ օրս էլ որեւէ տեղեկութիւն լոյս չի տեսել, որով յայտնի չէ, թէ նա իր կրթութիւնը ժամանակի ո՞ր վանքի դպրոցումն է ստացել և ո՞ր վարպետ նկարչի մօտ մշակել է իր արուեստը: Պարզ է միայն այն, որ նա պատանեկան հասակից փայլել է իր նկարչական ձիրքով և հանդիսացել իր ժամանակի մշակութային պայծառ գէմքերից մէկը, իսկ ձեռագրերի յիշատակարանի տուեալների համաձայն նա ապրել և ստեղծագործել է գլխաւորապէս 15-րդ դարի առաջին կիսում, Դարանաղեաց զաւառի «հռչակաւոր» և իր համալսարանով յայտնի Աւագ Վանքում, ուր վրձինել է ձեռագիր «Մանրութունք», ինչպէս այդ վկայում է յիշատակարանի հետեւեալ սեղմ տողը. «... նայ և զծաղկողս զվարդանս յիշեալ»:

Նա իր ամբողջ էութեամբ նուիրուել է հայ մշակոյթին և իր մանրանկարչական գործունէութեամբ նպաստել է 15-րդ դարի հայ նոր սերնդի և ժողովրդի գեղարուեստական ճաշակի զարդացմանը:

Ուշադրաւ է և այն, որ նա իր ինքնատիպ ոճով և իւրայատուկ արուեստով իր դարաշրջանում յայտնի է դարձել որպէս դոյների ու արուեստի հմուտ նկարիչ և ժողովրդից ու արուեստագէտներից սիրուել է ու յարգուել:

Նրա մանրանկարչական մշակոյթը հիմնականում ընթացել է զարդանկարչութեան գեղարուեստական ոճաւորման և դիմանկարչութեան ուղղութեամբ:

Նրա վրձինած զարդանկարներն ու խորանները, իրենց ոճային պատկերաւորու-

թեամբ և վառ երանգաւորումներով դրաւիչ են: Այդ մանրանկարները վկայում են, որ նկարիչը լաւ է ուսումնասիրել հին նկարչական արուեստի նրբութիւններն ու բանաստեղծական գեղեցկութիւնները. նկարները՝ որոնք լեզու են առնում և պատմում Աւագ Վանքի նկարչական դպրոցի և ծաղկող Վարդանի մանրանկարչական արուեստի էութեան, ձեւակերպումների ու նուաճումների մասին:

Թէ ո՞ր ձեռագիր մատենաներում և թանգարաններում պահուում են արուեստագէտ Վարդանի մանրանկարչական միւս գործերը, մեզ յայտնի չէ: Ո՞վ գիտէ, թերեւս, դրանք մոնղոլ և թուրք աւերիչ արշաւանքների ժամանակ հարստահարիչների կողոպուտներին զոհ են գնացել: Այդ տեսակէտից էլ մանրանկարիչ Վարդանից մեզ աւանդ մնացած «Մանրութունք»-ի մանրանկարները միջնադարեան հայ նկարչութեան պատմութեան համար թանկագին աւանդ են և ընդդժու են, որ արուեստագէտ Վարդանը միջնադարի հայ վարպետ մանրանկարիչների շարքում կարող է իր ուրոյն տեղը զբաւել:

Արձանագրենք և այն, որ ձեռագիր «Մանրութունք»-ի դրչական և մանրանկարչական արուեստները վկայում են, որ Դարանաղեաց զաւառի Աւագ Վանքը մի ժամանակ եղել է հայ մշակոյթի մի նշանաւոր կենտրոն, ուր փայլել են տաղանդաւոր մանրանկարիչներ, գեղագիրներ, ոսկողներ, զարդանկարիչներ և վարպետ դրիչներ:

15-րդ դարի այս արժէքաւոր ձեռագրի լուսադոյն մանրանկարները, անկասկած, մտնելու են հայ բաղձադարեան նկարչական մշակոյթի գանձարանը, միաժամանակ ծաղկող Վարդանի պայծառ անունն ու յիշատակը գեղարուեստասէր սերունդների սրտերում անմոռաց են պահելու:

Նշենք և այն, որ նկարազարդ «Մանրութունք»ը միջնադարի հայ երաժշտական արուեստի պատմութեան համար նոյնպէս մի թանկագին աւանդ է: Այնտեղ յիշատակուում է «բաղմերախտ, պատուելի և հեղահոգի» Տէր Սահակ երաժշտապետի անունը, որ 15-րդ դարի հայ երաժշտական արուեստի զարդացման խնդրում մեծ ծառայութիւն է մատուցել:

ԱՐԱՄ ԵՐԵՄԵԱՆ

ՓԵՆԻՆԻ